

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 2 (95)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 2 (95)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

УДК 821.111-3

DOI 10.35433/philology.2 (95).2021.128-138

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВЕСНОГО ВТІЛЕННЯ ГОЛОГРАФІЧНИХ ЕФЕКТІВ В ОПИСІ УРБАНІСТИЧНОГО ПРОСТОРУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ВІРДЖИНІЇ ВУЛФ "MRS DALLOWAY")

Д. Р. Мовчан*

У статті висвітлено сучасний стан осмислення поняття простору в художньому тексті, проаналізовано теоретичні засади дослідження художнього простору в термінах ключових понять та уточнено зміст поняття урбаністичного простору з погляду семантики та структури художнього тексту. На цій основі виявлено особливості словесного втілення голографічних ефектів у системі модусів репрезентації урбаністичного простору в романі британської письменниці-модерністки Вірджинії Вулф "Mrs Dalloway", де розмежовано прийоми створення імпліцитної та експліцитної мультимодальності. У романі, поряд із інтеграцією різноманітних семіотичних модусів, простежується і їх поєднання з художньою імітацією інших видів мистецтва, зокрема з архітектурою. Дослідження доводить, що вербальні прояви мультимодальності, виявлені в процесі аналізу, підсилюють один одного, яскраво демонструючи жвавість і наповненість Лондона. Завершується робота окресленням векторів подальших досліджень щодо голографічних ефектів у просторових описах міст та містечок, систематизації словесних засобів, які вживаються для репрезентації міського простору в англійській літературній прозі модернізму, а також визначення їхніх функцій у літературних творах британських та американських письменників-модерністів.

Ключові слова: модернізм, модус, імпліцитна та експліцитна мультимодальність, словесна голографія.

VERBAL ACTUALISATION OF HOLOGRAPHIC EFFECTS IN URBAN SPACE DESCRIPTION (A STUDY OF VIRGINIA WOOLF'S "MRS DALLOWAY")

Movchan D. R.

This paper highlights the current state of interpreting the concept of space in literary text as a trend in present-day philological studies. This concept reflects the internal structural and compositional features of literary text and its fragments, further determining its genre features and the author's individual style characteristics. The paper systematizes the theoretical foundations for

* аспірантка кафедри
теорії, практики та перекладу англійської мови
(Національний технічний університет України "КПІ імені Ігоря Сікорського")
dashamov2@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4228-2993

the study of literary space, while clarifying the phenomenon of urban space, viewed from semantic and structural perspectives. It focuses on the combination and integration of various semiotic codes and modes of perception against the background of the artistic imitation of other arts, including architecture. The effect of portraying the majesty and congestion of the urban life, its noisy and vibrant nature is achieved due to combining a variety of techniques, which provides a three-dimensional description of the cityscape. The research reveals the mechanisms of verbal holography in the system of urban space representational modes in Virginia Woolf's "Mrs Dalloway", reached through implicit and explicit multimodality along with manifestations of intermediality. Describing the life of London with Big Ben and the Palace of Westminster as its symbols, Virginia Woolf skillfully combines their audible and visual facets not only as artifacts, but also as part of nature, emphasizing its impact on the atmosphere of the city. The research proves that verbal manifestations of multimodality, detected in the course of analysis, reinforce each other, clearly demonstrating the liveliness and fullness of urban London. The paper concludes with outlining vectors of further research addressing holographic effects in spatial descriptions of cities and towns, while systematizing verbal means used to represent urban space in English literary prose of modernism, as well as defining their functions in literary works by British and American modernist writers.

Keywords: modernism, mode, implicit and explicit multimodality, verbal holography.

Постановка наукової проблеми.

Дослідження поняття простору в художньому тексті є актуальною тенденцією в сучасних філологічних студіях, адже це воно відображає структурно-композиційні особливості побудови конкретного художнього тексту та його окремих фрагментів, що далі знаходить вираження в жанрових особливостях твору та характерних ознаках стилю автора, зокрема й когнітивного [1; 3; 16: 313; 23: 203].

Об'єктом дослідження є урбаністичний простір, репрезентований в англomовному модерністському художньому дискурсі.

Предмет дослідження – лінгвальні засоби створення ефекту словесної голографії в романі Вірджинії Вулф "Mrs Dalloway", розглянуті в когнітивно-стилістичному ракурсі.

Мета дослідження – виявлення текстової специфіки художнього явища словесної голографії та визначення особливостей функціонування засобів її створення в англomовних творах художнього модернізму на матеріалі роману Вірджинії Вулф "Mrs Dalloway".

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

– обґрунтувати теоретичні засади дослідження художнього простору в

термінах словесної голографії, мультимодальності та ін.;

– уточнити поняття урбаністичного простору в семантиці та структурі художнього тексту;

– розкрити особливості словесного втілення голографічних ефектів у системі модусів репрезентації урбаністичного простору в романі Вірджинії Вулф "Mrs Dalloway";

– визначити роль і місце ключових слів у реалізації опису урбаністичного простору в романі "Mrs Dalloway";

– розкрити шляхи взаємодії різних видів мультимодальності як способу художнього зображення урбаністичного простору у творі Вірджинії Вулф.

Актуальність обраної теми визначається спрямованістю сучасних досліджень художнього тексту на інтеграцію лінгвокогнітивних та мультимодальних вимірів стилістичних студій, складністю та множинністю лінгвальних виявів репрезентації урбаністичного простору в англomовних художніх творах модернізму як складника їхніх художніх просторів загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Феномен художнього простору вивчали як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Велике значення літературознавці та лінгвопоетологи

надають дослідженню часопросторової структури тексту, в іншій термінології хронотопу, або художнього часу і простору [10]. Значне місце в дослідженнях художнього простору посідають праці таких учених-філологів, як Д. С. Ліхачов [9], В. Н. Топоров [13], Н. Х. Копистянська [8], а також праці К. Брингільдсфоля [15], Л. Г. Бабенко й Ю. В. Казаріна [2], Г. Гофмана [18] та інших.

Феномен художнього простору, слідом за Ю. М. Лотманом, визначаємо як модель світу, яка представлена автором у творі та виражена мовою його/її просторових уявлень [10: 252]. Така модель формується індивідуальними уявленнями автора, що виникають під впливом соціальних, історичних, суспільних та культурних чинників і тенденцій. Отже, художній простір і його різновиди (мариністичний, гірський, пасторальний, урбаністичний тощо) мають об'єктивно-суб'єктивний характер [2: 69], відрізняючись такими ознаками, як антропоцентричність, колоподібна організація (з людиною в центрі), предметність (тобто наповненість об'єктами, навіть за умови порожнечі), протяжність та тривалість, різний ступінь віддаленості, горизонтальне та вертикальне спрямування простору, а також його тривимірність (зверху-знизу, попереду-позаду, справа-зліва) [2: 69].

З іншого боку, як зауважує Н. Х. Копистянська, певний художній напрям характеризується особливим ставленням до зображення простору, а також до протиставлення свого й чужого: "Відображення того, що в певну епоху вважається своїм або чужим і ставлення до того, що сприймається чужим, сприяє не лише індивідуалізації, але й типізації, відтворенню для певного часу соціально, національно, морально типових персонажів, ситуацій" [8: 340]. Саме тому важливо розглядати художній простір та його різновиди в контексті конкретного літературно-мистецького напрямку з їх подальшим зіставленням.

Сьогодні, як і раніше, своє відображення в художній літературі, музиці, живописі, театрі, кінематографі знаходить образ міста. Низка цих відмінних уявлень організовують, на думку Ю. М. Лотмана, певну модель, зручну для вивчення побудови мистецьких, зокрема й художніх, творів [10: 252].

Однак будь-яке місто існує лише в різноманітних зв'язках між матеріальною сферою та людьми, які його населяють. Тому образ міста постійно змінюється, як змінюється саме життя. Саме з цієї причини лінгвопоетологічне осягнення міського тексту передбачає необхідність використання міждисциплінарного підходу як у діахронічному, так і в синхронічному ключі [7: 18]. Європейська цивілізація ще із середніх віків починає концентрувати свою увагу на містах. Місто – це осередок не лише соціального, але й економічного та політичного життя людини, її духовно-психологічних, морально-етичних та культурно-мистецьких прагнень. Можливо, тому простір міста все частіше стає предметом дослідження гуманітарних наук [13: 10].

Кожен автор бачить місто по-своєму з огляду на різні й цілком логічні причини: психологія, біографія, соціальний статус, особистий досвід, накопичений письменником, – усі ці чинники безпосередньо впливають на сприйняття довкілля і, як наслідок, на його опис. У своїх творах автори звертають увагу на різноманітні деталі міського життя. Методологічний кут вивчення урбаністичного простору в англomовних творах модернізму великою мірою окреслюється змінами в сучасній епістемі. Зокрема, упродовж останнього часу на межі стилістики та когнітивної лінгвістики та стилістики та соціальної семіотики виникли нові галузі стилістичних студій – когнітивна стилістика [11] та мультимодальна стилістика [22] відповідно. Остання зосереджує свою увагу на дослідженні

способів конструювання значень і породження смислів у ракурсі не лише вербальних, а й аудіальних, просторових, візуальних та інших модусів [22: 158].

Складність когнітивного аспекту стилістики насамперед визначається специфікою розгляду стилістичних проблем крізь призму їх кореляції з когнітивними процесами та структурами з урахуванням впливу позамовних чинників.

Як зазначає Л. Г. Лузіна, "когнітивний напрям у стилістиці в найзагальнішому вигляді можна представити як такий що об'єднує дослідження двох типів: 1) дослідження, які розробляють загальні положення стилістики на базі когнітивної лінгвістики; 2) дослідження, що представляють когнітивне обґрунтування стилістичних прийомів і побудов, виражальних засобів мови, які традиційно належать до сфери стилістики" [11: 208]. Саме цей другий підхід було покладено в основу нашого дослідження.

У межах когнітивно-стилістичного підходу до розгляду урбаністичного простору в художньому тексті неможливо уникнути звернення до такого феномену, як мультимодальність, що є предметом інтересу багатьох вітчизняних [4; 5; 6; 12] та зарубіжних учених [19; 20; 21; 24; 25]. Серед провідних праць із мультимодальності варто відзначити відомі розвідки Г. Кресса [20] та Т. ван Люєна [24] стосовно функцій колористичного модусу в художньому творі.

Зокрема, Т. ван Люєн не лише аналізує семіотичне, філософське, культурно-історичне, релігійне, естетичне підґрунтя в сприйнятті кольору в мистецтві, літературі та повсякденному житті, але й розробляє власну "параметричну теорію кольору" [25] У рамках цієї теорії запропоновано нову класифікацію кольорів відповідно до гармонії чи контрасту їхніх рис у різних вимірах колористичного модусу [25: 58–60], що відіграє немало роль у

художньому зображенні урбаністичного простору.

Отже, у глобальному розумінні слова можна говорити про неявну, приховану, або вбудовану мультимодальність художнього тексту [5: 2], яка виявляється в переосмисленій полікодованості, пікторіальних та інших мотивах. Полікодованість у цьому значенні виступає як поєднання вписаних в художній текст ідіосинкратичних сенсорних авторських стратегій його побудови й розгортання [5: 2]. Подібна полікодованість набуває особливої значущості в тих авторських дискурсах та оповідних формах, де важливим є створення ефекту об'ємності й глибини. Це стосується насамперед міметичних форм, зокрема пейзажу та урбаністичного простору. Способи створення ефекту багатовимірності, які можна трактувати, за О. П. Воробйовою, як вияв словесної голографії, тісно пов'язані з особливостями художньої форми, яка, зі свого боку, визначається не тільки авторською сенсорикою й когнітивним стилем письменника, а й літературно-мистецьким напрямом, до якого належить автор [5: 2].

Інтеграцію модусів мовлення, музики та звуку вивчали Е. Болдрі та П. Тібо. Базуючись на соціальній семіотиці Майкла Халлїдея, науковці використовують принцип інтеграції ресурсів для аналізу шляхів взаємодії модусів у тексті [14: 19].

Ідею когнітивного підходу в мультимодальних вченнях пропагує Чарльз Форсевїлл. У працях науковець не лише встановив специфіку візуальних метафор у рекламному дискурсі й запропонував схему для їх аналізу, але й значно доповнив теорію концептуальної метафори Дж. Лакоффа і М. Джонсона [17: 165–180].

Із-поміж вітчизняних науковців, які вивчають художній текст у мультимодальному аспекті, ми передовсім спираємося на праці О.

П. Воробйової [4; 5 та ін.]. Згідно з поглядом дослідниці, мультимодальність у художньому дискурсі можна класифікувати як:

- експліцитну (зовнішню);
- імпліковану (вбудовану, приховану);
- інтегровану [5: 2].

Прояви такої мультимодальності можуть набувати різних форматів, серед яких:

- інтеграція різноманітних семіотичних модусів (візуального, ольфакторного, аудіального, сенсорного тощо);
- художня імітація інших видів мистецтва (екфрасис, музичність, театралізація тощо);
- трансгресія меж між матеріальним і ментальним, «реальним» і віртуальним художніми світами;
- словесна голографія [5: 2].

Становлення та розвиток модернізму в літературі – це період між 1890-1930 роками. Характерними рисами для нього були інноваційність естетики письма; технічні експерименти; просторова та ритмічна форма творів; звернення до самосвідомості. Перелічені модифікації в літературному процесі відбувалися в контексті епохи під впливом численних економічних, культурних та соціальних змін, науково-технічного прогресу, розвитку мистецтва, зокрема музики та джазу [5: 2-4].

Однією зі значущих постатей британського модернізму в літературі вважають Вірджинію Вулф – письменницю та літературну критикиню, відому використанням прийому потоку свідомості як художнього прийому. Роман "Mrs Dalloway" є одним із найвідоміших романів авторки. Цей твір є прикладом "потоку свідомості", завдяки якому письменниця виводить у центр уваги не людину, а фактуру свідомості, психологічну реальність [26].

За згаданою вище класифікацією мультимодальних форм у художньому тексті, запропонованою О.П.

Воробйовою, проаналізуємо деякі фрагменти опису урбаністичного простору в романі Вірджинії Вулф "Mrs Dalloway", відібравши їх за критерієм форматів мультимодальності, що створюють ефект словесної голографії.

А. Імплікована гомогенна мультимодальність

а) "*But how strange, on entering the Park, the silence; the mist; the hum; the slow-swimming happy ducks; the pouched birds waddling" [26: 6].*

У цьому прикладі авторка використовує імпліковану (приховану) мультимодальність, яка знаходить свій вияв шляхом інтеграції однорідних (гомогенних) аудіальних модусів. Текстура уривку викликає відчуття тиші (*the silence*), що супроводжується фоновим гудінням (*the hum*), яке дозволяє уявити та навіть відчувати звук качок, що плавають на поверхні озера (*the slow-swimming happy ducks*). Сукупно це створює певну тональність, яка відбиває заспокійливий настрій парку в Лондоні як місця, де можна відпочити душею від гамірного та швидкого темпу життя міста.

б) "*Everything had come to a standstill. The throb of the motor engines sounded like a pulse irregularly drumming through an entire body. The sun became extraordinarily hot because the motor car had stopped outside Mulberry's shop window" [26: 13].*

У цьому уривку авторка описує урбаністичний простір, використовуючи приховані аудіальні модуси не природного, а штучно створеного, власне урбаністичного середовища (*standstill; motor engines; sounded like a pulse; irregularly drumming*).

Б. Імпліковано-експлікована гомогенна мультимодальність

"...*squirrels perching and preening, sparrow fountains fluttering for crumbs, dogs busy with the railings, busy with each other, while the soft warm air washed over them and lent to the fixed unsurprised gaze with which they*

received life something whimsical and mollified" [26: 23].

У наведеному вище прикладі, Вірджинія Вулф знову звертає увагу читачів на парк та його природні об'єкти, спираючись на вияви аудіального модусу сприйняття, напр., *perching and preening* (*присівши та чепурившись*), *fluttering* (*пурхаючи*) та *the railings* (*огорожа*). Це дає змогу не лише дізнатися про природне середовище Лондона, але й почути звуки міста та уявити себе на місці головної героїні твору. Частотне вживання звуків [p], [r], [ŋ] у зазначеному уривку шляхом алітерації та ономагопії сприяє створенню ефекту "музики" природи, що свідчить про вживання в романі не лише імпліцитної, а й експліцитної мультимодальності.

В. Мультимодальність змішаних модусів, або гетерогенна мультимодальність

а) "... and as, before waking, the voices of birds and the sound of wheels chime and chatter in a queer harmony, grow louder and louder and the sleeper feels himself drawing to the shores of life, so he felt himself drawing towards life, the sun growing hotter, cries sounding louder, something tremendous about to happen" [26: 60].

У наведеному вище фрагменті Вірджинія Вулф вдається до використання прихованої мультимодальності, що виникає завдяки подвійності модусів: як тактильно-температурного (*sun growing hotter*), так й аудіального (*voices of birds; sound of wheels chime and chatter; cries sounding louder*). У тексті уривку наявна й експлікована імітація музичних технік, що створюється за допомогою наростання повторів прикметника на позначення гучності звуку (*louder and louder*). Усе це допомагає більш яскраво й наочно описати звичайний ранок у Лондоні.

б) "In people's eyes, in the swing, tramp, and trudge; in the bellow and the uproar; the carriages, motor cars,

omnibuses, vans, sandwich men shuffling and swinging; brass bands; barrel organs; in the triumph and the jingle and the strange high singing of some aeroplane overhead was what she loved; life; London; this moment of June" [26: 5].

Як і в попередніх прикладах, авторка насичує роман прихованими виявами аудіального модусу сприйняття (*in the swing; tramp; trudge; bellow and the uproar; shuffling; swinging; jingle; high singing*) для зображення величності та велелюдності міста, його гамірного норову. Водночас ці вияви словесної голографії (*carriages; motor cars; omnibuses; vans*) не лише аудіально, а й візуально натякають на акцентовану урбаністичність та механічність Лондона.

в) Подібні ефекти простежуються й у наступному фрагменті, напр.,

"The earth thrilled beneath him. Red flowers grew through his flesh; their stiff leaves rustled by his head. Music began clanging against the rocks up here. It is a motor horn down in the street, he muttered; but up here it cannoned from rock to rock, divided, met in shocks of sound which rose in smooth columns (that music should be visible was a discovery) and became an anthem, an anthem twined round now by a shepherd boy's piping (That's an old man playing a penny whistle by the public-house, he muttered) which, as the boy stood still came bubbling from his pipe, and then, as he climbed higher, made its exquisite plaint while the traffic passed beneath" [26: 60].

Специфічним для цього уривку є те, що в ньому вияви аудіальної мультимодальності (*thrilled; rustled; music began clanging; a motor horn; muttered; cannoned; shocks of sound; piping; whistle; bubbling from his pipe*), які викликають в уяві не лише більш-менш реалістичні візуальні образи (*music should be visible; the traffic passed beneath*), а й напівфантастичні образи, як-от: *The earth thrilled beneath him. Red flowers grew through his flesh; their stiff leaves rustled by his head*, ніби натякаючи не лише на урбаністичність

та механічність Лондона, а й на його фантазмагоричність.

г) Поєднання аудіальної та візуальної мультимодальності, що додатково супроводжується світловими ефектами, спостерігається в урбаністичному описі, який наведено нижче, напр.,

"A sound interrupted him; a frail quivering sound, a voice bubbling up without direction, vigour, beginning or end, running weakly and shrilly and with an absence of all human meaning into the voice of no age or sex, the voice of an ancient spring spouting from the earth" [26: 70].

У цьому уривку використання авторкою імплікованої мультимодальності, яка проявляється через інтеграцію прихованих виявів аудіального модусу (frail quivering sound; a voice bubbling up without direction; the voice of no age or sex; the voice of an ancient spring), допомагає читачеві зрозуміти характери героїв та відчутти місто крізь призму звучання, що фінально підсилюється сплеском світла (an intense light hung), напр., "...the traffic thinned; motor cars, tinkling, darting, succeeded the lumber of vans; and here and there among the thick foliage of the squares an intense light hung" [26: 138].

Г. *Мультимодальність і архітектурні образи*

Протягом усього роману Вірджинії Вулф простежується не лише інтеграція різноманітних семіотичних кодів і модусів сприйняття, а й її поєднання з охудожненням інших видів мистецтва, у цьому разі з архітектурою, напр.,

"It was precisely twelve o'clock; twelve by Big Ben; whose stroke was wafted over the northern part of London; blent with that of other clocks, mixed in a thin ethereal way with the clouds and wisps of smoke, and died up there among the seagulls" [26: 81].

У процесі опису нерву життя Лондона не можна обійтися без згадки про Біг-Бен. Вірджинія Вулф майстерно поєднує вияви аудіальності

(stroke was wafted over the northern part of London; blent with that of other clocks; struck out between them with extraordinary vigour) та опис годинникової вежі Вестмінстерського палацу не лише як артефакту, а і як частини природи (mixed in a thin ethereal way with the clouds and wisps of smoke, and died up there among the seagulls), підкреслюючи його вплив на атмосферу міста. Такий ефект доповнюється далі антропометричним порівнянням годинникової вежі зі жвавим юнаком, напр.,

"The sound of Big Ben striking the half-hour struck out between them with extraordinary vigour, as if a young man, strong, indifferent, inconsiderate, were swinging dumb-bells this way and that" [26: 42].

Такі прояви мультимодальності підсилюють одне одного, наочно демонструючи жвавість і наповненість урбаністичного Лондона.

Висновки й перспективи дослідження.

Узагальнення теоретичних засад дослідження художнього простору загалом й урбаністичного простору художнього тексту зокрема дало змогу розкрити деякі особливості словесного втілення голографічних ефектів у системі модусів опису урбаністичного простору в романі Вірджинії Вулф "Mrs Dalloway". За результатами проведеного дослідження можемо зробити висновок, що Вірджинія Вулф майстерно користується прийомом поєднання експлікованої та імплікованої мультимодальності в її гомогенному та гетерогенному форматах для наочного відтворення атмосфери міста, його урбаністичного й природного середовищ та настрою.

Авторка використовує імпліковану мультимодальність, яка проявляється через інтеграцію прихованих аудіальних і візуальних виявів відповідних модусів, що сукупно формують образ урбаністичного середовища Лондона. При цьому завдяки експліцитній

мультимодальності в романі звучать і "музика" природи, і "музика" самого міста. Протягом усього роману простежується поєднання інтеграції різноманітних семіотичних кодів і модусів сприйняття з художньою імітацією інших видів мистецтва, зокрема з архітектурою. Саме ці засоби допомагають зобразити величність та завантаженість міста, його гамірний характер. Комбінування авторкою різноманіття описових технік забезпечує об'ємність опису, що свідчить про словесну голографічність текстури твору.

На нашу думку, результати дослідження сприятимуть розбудові когнітивно-стилістичних студій прозових творів модернізму в термінах художнього простору. Перспективними видаються подальші розвідки щодо встановлення інших способів досягнення голографічного ефекту в просторових описах міста, систематизації лінгвальних засобів відтворення урбаністичного простору в англійських художніх текстах модернізму, а також визначення функцій опису міста в художній прозі британських та американських письменників-модерністів у їх зіставленні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахапкин Д. Когнитивный подход в современных исследованиях художественных текстов (обзор новых книг). *Новое литературное обозрение*, 2012. № 114. С. 298–312.
2. Бабенко А. Г., Казарин Ю. В. Филологический анализ текста. Учебное пособие для высшей школы. Москва: Академический проект, Екатеринбург: Деловая книга, 2004. 400 с.
3. Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія і поетика: монографія. Київ: Київський університет, 2010. 180 с.
4. Воробйова О. Спокушання музикою: емоційна аура музичних мотивів у художній прозі (когнітивний етюд). *Світ емоцій у дзеркалі когніції: мова, текст, дискурс: тези доповідей Круглого столу, присвяченого ювілею проф. О. П. Воробйової*, 27 вересня 2012 р. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2012. С. 34.
5. Воробйова О. П. Словесная голография в пейзажном дискурсе Вирджинии Вулф: модусы, фракталы, фузии. *Когниция, Коммуникация, Дискурс*. Харьков: Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, 2010. № 1. С. 47–74.
6. Гудзь Н. Мультимодальність як визначальна риса веб-сайтів екологічної тематики. *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблем перекладу: тези доповідей Всеукр. наук. конф. Пам'яті доктора філологічних наук, професора Д. І. Квеселевича*. Житомир, 2014. С. 24–27.
7. Каган М. С. Культура города и пути ее изучения. *Город и культура: сб. науч. трудов*. Санкт-Петербург, 1992. С. 15–34.
8. Копистянська Н. Х. Час і простір у мистецтві слова: монографія. Львів: ПАІС, 2012. 344 с.
9. Лихачев Д. С. Поэтика художественного времени. Поэтика художественного пространства. *Поэтика древнерусской литературы*. 3-е изд. Москва: Наука. 1979. С. 209–351.
10. Лотман Ю. М. Художественное пространство в прозе Гоголя. *В школе поэтического слова: Пушкин, Лермонтов, Гоголь*. Москва: Просвещение, 1988. С. 251–292.
11. Лузина А. Г. Основные направления развития современной стилистики. *Лингвистические исследования в конце XX в.: сб. обзоров*. Москва: ИНИОН РАН 2000. С. 205–214.
12. Макарук А. Специфіка сучасного англійського мультимодального дискурсу. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2014. Vol. 1, No. 2. P. 70–77.
13. Топоров В. Н. 1984. Петербург и "Петербургский текст русской

литературы". *Труды по знаковым системам*. Тарту, 1984. Вып. 18. С. 4–29.

14. Baldry A., Thibault P. J. *Multimodal Transcription and Text Analysis*. London, Oakville: Equinox, 2006. 270 p.

15. Brynhildsvoll K. *Der literarische Raum. Konzeptionen und Entwürfe*. (Beiträge zur Skandinavistik, Band 11). Frankfurt am Main: Peter Lang, 1993. 359 S.

16. Forceville Ch. *Pictorial Metaphor in Advertising*. London; New York: Routledge, 1996. 233 p.

17. Freeman M. *Cognitive Poetics. The Routledge Handbook of Stylistics* / ed. by M. Burke. New York, NY: Routledge, 2014. P. 313–328.

18. Hoffman G. *Raum, Situation, erzählte Wirklichkeit. Poetologische und historische Studien zum englischen und amerikanischen Roman*. Stuttgart: Metzler, 1978. 867 s.

19. Kress G. *Literacy in the New Media Age*. London: Routledge, 2003. 208 p.

20. Kress G. *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. New York: Routledge, 2010. 212 p.

21. Lyons J. *Linguistic Semantics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 339 p.

22. Murray P. and Dorsch T. S. *Classical Literary Criticism*. London: Penguin, 2000. 256 p.

23. Stockwell P. *Cognitive Poetics. An Introduction*. L.; N.Y.: Routledge, 2002. 262 p.

24. Van Leeuwen T. *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge, 2004. 320 p.

25. Van Leeuwen T. *The Language of Colour: An Introduction*. London: Routledge, 2011. 120 p.

26. Woolf V. Mrs. *Dalloway*. London: The Hogart Press, 1925. URL: <https://onemorelibrary.com/index.php/en/books/literature/book/english-literature-172/mrs-dalloway-2172> (дата звернення: 24.03.2021)

REFERENCES

1. Ahapkin D. (2012). Kognitivnyi podhod v sovremennyh issledovaniyah hudozhestvennykh tekstov (obzor novykh knig) [Cognitive Approach in Contemporary Literary Text Research (Review of New Books)]. *Novoe literaturnoe obozrenie*. P. 298–312. [in Russian].

2. Babenko L. G., Kazarin Yu. V. (2004). *Filologicheskii analiz teksta [Philological analysis of the text.]*. Uchebnoe posobie dlya vysshei shkoly. M.: Akademicheskii proekt, Ekaterinburg: Delovaya kniga. 400 p. [in Russian].

3. Bovsunivska T. V. (2010). *Kohnityvna zhanrolohiia i poetyka [Cognitive genre and poetics]: monohrafiia*. Kyiv: Kyivskiy universytet. 344 p. [in Ukrainian].

4. Vorobiova O. (2012). *Spokushannia muzykoiu: emotsiina aura muzychnykh motyviv u khudozhnii prozi (kohnityvnyi etiud) [Temptation by music: the emotional aura of musical motifs in fiction (cognitive etude)]*. *Svit emotsii u dzerkali kohnitsii: mova, tekst, dyskurs: tezy dopovidei Kruhloho stolu, prysviachenoho yuvileiu prof. O. P. Vorobiovoji, 27 veresnia 2012 r.* Kyiv : Vyd. tsentr KNLU. P. 34. [in Ukrainian].

5. Vorobiova O. P. (2010). *Slovesnaya golografiya v peizazhnom diskurse Virdzhinii Vulf: modusy, fraktaly, fuzii [Verbal holography in the landscape discourse of Virginia Woolf: modes, fractals, fusions]*. *Kogniciya, Komunikaciya, Diskurs. Har'kov: Har'kovskii nacional'nyi universitet imeni V. N. Karazina*. P. 47–74. [in Russian].

6. Hudz N. (2014). *Multymodalnist yak vyznachalna rysa veb-saitiv ekolohichnoi tematyky [Multimodality as a defining feature of environmental websites]*. *Suchasnyi stan i perspektyvy linhvistychnykh doslidzhen ta problem perekladu: tezy dopovidei Vseukr. nauk. konf. pamiati doktora filolohichnykh nauk, profesora D. I. Kveselevycha*. Zhytomyr. P. 24–27. [in Ukrainian].

7. Kahan M. C. (1992). Kultura horoda y puty ee yzucheniya [City culture and ways to study it]. *Horod y kultura: sb. nauch. trudov*. Sankt-Peterburg. P. 15–34. [in Russian].
8. Kopystianska N. Kh. (2012). Chas i prostir u mystetstvi slova [Time and space in the art of the word]: monohrafiia . L'viv: PAIS. S. 344 [in Ukrainian].
9. Likhach'ov D.S. (1979). Poetyka Khudozhestvennoho Vremeny. Poetyka khudozhestvennoho prostranstva [Poetics of Artistic Time. Poetics of Artistic Space]. *Poetyka drevnerusskoi literatury*. 3-e izd. Moskva: Nauka. P. 209–351. [in Russian].
10. Lotman Yu. M. (1988). Khudozhestvennoe prostranstvo v proze Hoholia [Artistic space in Gogol's prose]. *V shkole poetycheskoho slova: Pushkin, Lermontov, Hohol*. Moskva: Prosveshchenye. P. 251–292. [in Russian].
11. Luzyna L. H. (2000). Osnovnye napravleniya razvytiya sovremennoy stylystyky [The main directions of development of modern stylistics]. *Linhvistichekieskie issledovaniya v kontse XX v.: sb. obzorov*. Moskva: INION RAN. P. 205–214. [in Russian].
12. Makaruk L. (2014). Spetsyfika suchasnoho anhlomovnoho multymodalnoho dyskursu [The specifics of modern English multimodal discourse]. *East European Journal of Psycholinguistics*. Vol. 1, No. 2. P. 70–77. [in Ukrainian].
13. Toporov V. N. (1984). Peterburh i «Peterburhskiy tekst russkoy literatury» [Petersburg and the "Petersburg text of Russian literature"]. *Trudy po znakovym sistemam*. Tartu, Vp. 18. P. 4–29. [in Russian].
14. Baldry A., Thibault P. J. (2006). Multimodal Transcription and Text Analysis. London; Oakville: Equinox. 270 p. [in English].
15. Brynhildsvoll K. (1993). Der literarische Raum. Konzeptionen und Entwürfe. (Beiträge zur Skandinavistik, Band 11). Frankfurt am Main: Peter Lang [in German].
16. Forceville Ch. (1996). Pictorial Metaphor in Advertising. London; New York: Routledge. 233 p.
17. Freeman M. (2014). Cognitive Poetics. *The Routledge Handbook of Stylistics* / ed. by M. Burke. New York, N: Routledge. P. 313–328. [in English].
18. Hoffman G. (1978). Raum, Situation, erzählte Wirklichkeit. Poetologische und historische Studien zum englischen und amerikanischen Roman. Stuttgart: Metzler. 867 s.
19. Kress G. (2003). Literacy in the New Media Age. London: Routledge. 208 p.
20. Kress G. (2010). Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. New York: Routledge. 212 p.
21. Lyons J. (2012). Linguistic Semantics: An Introduction. Cambridge: Cambridge University Press. 339 p.
22. Murray P. and Dorsch T. S. (2000). Classical Literary Criticism. London: Penguin. 256 p.
23. Stockwell P. (2002). Cognitive Poetics. An Introduction. L.; N.Y.: Routledge. 262 p.
24. Van Leeuwen T. (2004). Introducing Social Semiotics. London: Routledge. 320 p.
25. Van Leeuwen T. (2011). The Language of Colour: An Introduction. London: Routledge. 120 p.
26. Woolf V. Mrs. Dalloway. London: The Hogart Press, 1925. URL: <https://onemorelibrary.com/index.php/en/books/literature/book/english-literature-172/mrs-dalloway-2172> (data zvernennia: 24.03.2021)

Стаття надійшла до редколегії: 30.10.2021

Схвалено до друку: 26.11.2021